

27.6.2019

Hangon satama Oy
Väylävirasto

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Hangon Koverharin sataman rakentamisen vaikutuksista Tammisaaren ja Hangon saariston sekä Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimisen Natura-alueen luontoarvoihin

Koverharin sataman laajentamisen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä on arvioitu sataman rakentamisen vaikutuksia Natura-alueen luontoarvoihin. Lausunto annetaan 7.1.2019 päivätystä Natura-arvioinnista, joka koskee Koverharin sataman rakentamisen vaikutuksia Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimisen Natura-alueen (FI0100005) luontoarvoihin. Arvion ovat laatineet Ympäristötutkimus Yrjölä Oy sekä Kala- ja vesitutkimus Oy. ELY-keskuksen lausunnon valmistelussa on käytetty myös Monivesi Oy:n arviota hankkeen vaikutuksista Natura-alueen vedenalaisiin luontoarvoihin - vesikasvillisuus, 3.1.2019.

Sataman YVA-menettelyssä arvioidaan seitsemää vaihtoehtoa, joista kaksi kuvaa nykytilannetta ja sen kehittymistä, ja viisi hankkeen toteuttamisen vaihtoehtoja. Vaihtoehdot eroavat toisistaan mm. laituriin koon ja sijoittelun osalta. Eroa on myös ruoppaus- ja täyttömäärissä, sekä väylän kunnostustarpeissa. Tarkemmat tiedot eri vaihtoehdoista löytyvät Koverharin sataman laajentamisen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta 2019, Hangon Satama Oy.

Satama-alueen ja sen edustan vesialue sisältyy Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueeseen. Sataman laajentaminen mahdollistaa aiempaa suurempien alusten tulon satamaan, jolla saattaa olla vaikutusta myös ulompana merellä sijaitsevaan Natura-alueeseen Hangon itäinen selkä (FI0100107).

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto

Arviointimenettely

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan, jos hanke tai suunnitelma joko yksinään tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000

–verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on katsottava, että edellä tarkoitettu arviointi on tehty. Viranomaisen on sen jälkeen pyydettävä siitä lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on.

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos 65 §:n tarkoittama arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 –verkostoon.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n mukaisen arviointi- ja hyväksymismenettelyn soveltamisessa on otettava huomioon luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohtaa koskeva Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta. Tuomioistuimen ratkaisun C-127/02 mukaan hanke tai suunnitelma voidaan hyväksyä vasta silloin, kun ei ole olemassa tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä hankkeen tai suunnitelman vahingollisista vaikutuksista Natura 2000 -alueen valinnan perusteisiin. Vaikutusten arviointiin sovelletaan varovaisuusperiaatetta.

Arvioinnin lähtötietojen asianmukaisuus

Koverharin sataman laajentamishankkeen todennäköiset vaikutusmuodot on arvioinnissa tunnistettu ja arviointi on kohdennettu vaikutusten näkökulmasta oikein arvioinnin kohteena olevien Natura-alueiden suojeluperusteisiin. Suojeluperusteista on kuitenkin käytetty osittain vanhaa tietoa: valtioneuvosto teki 5.12.2018 päätöksen Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen ja ilmoituksen täydentämisestä ja Natura 2000 -alueiden tietojen tarkistuksista.

Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen tietoja on täydennetty seitsemällä luontotyypillä ja 22 lajilla. Yksi laji on poistettu suojeluperusteista. Lisätyt luontotyypit ovat pääosin maa-alueiden luontotyyppisiä, paitsi luontotyyppi 1610 Harjusaaret. Suojeluperusteiksi lisätyistä lintulajeista noin puolet on merilintuja. Lajikohtaisessa arvioinnissa on kuitenkin ollut mukana uuden lomakkeen mukainen lajisto, lukuun ottamatta suojatuista lajeista puuttuvaa sääkseä.

ELY-keskus katsoo, että vaikutuksia on pääosin selvitetty tavalla, joka täyttää luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetut asianmukaisuuden vaatimukset ja arvioinnin pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä vaikutusten merkittävydestä.

Natura 2000 –alueiden tiedot

Arvioinnin kohteena oleva Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005) sisältyy Natura 2000 –verkostoon sekä luontodirektiivin mukaisena SAC –alueena että lintudirektiivin mukaisena SPA -alueena.

Vaikutuksia voi ulottua myös Hangon itäisen selän Natura 2000 –alueelle (FI0100107), joka sisältyy verkostoon luontodirektiivin mukaisena SAC-alueena. Alueella esiintyy merkittävässä määrin riutat –luontotyyppiä.

Vaikutusalue

Koverharin sataman laajennuksen rakentamisaikaiset vaikutukset kohdistuvat sataman lähialueisiin sekä väylän kunnostettaviin osiin. Käytön aikaiset vaikutukset ulottuvat koko väyläosuudelle aluskoon kasvamisen myötä.

Vaikutukset luontodirektiivin liitteen I luontotyyppeihin

Arvioinnin mukaan mahdollisia haitallisia vaikutuksia kohdistuu luontotyyppeihin vedenalaiset hiekkasärkät, riutat ja rannikon laguunit.

Vaikutuksia vedenalaisiin luontotyyppeihin on arvioitu Ruuskasen 2016 havaintojen ja VELMU-aineistojen perusteella. Väylän osalta riuttojen sijaintia on arvioitu VELMU-aineiston mallinnuksen perusteella.

Rakentamisen aikana leviää kiintoainesta. Leviämisen kannalta erityisen kriittinen on sataman pohjoispuolinen alue, joka edustaa luontotyyppiä vedenalaiset hiekkasärkät. Satamavaihtoehto 1 peittää alleen osan luontotyyppistä, jolloin heikennys on merkittävää.

Luontotyyppiä rannikon laguunit esiintyy VELMU-mallinnusten perusteella Koverharin eteläpuolella. Etäisyys vesityökohteisiin on noin 2 km ja laivaväylään lyhimmillään 900 m.

Vesirakennustyöt saattavat jonkin verran heikentää luontotyyppiä riutat, jota esiintyy mallinnuksen ja tutkimusten perusteella sataman kaakon puoleisella alueella sekä laajemmin väylän varrella.

Käytön aikana vaikutuksia syntyy lähinnä laivaliikenteestä. Sataman edustan väyläalueen laajennuksen seurauksena laivojen potkurivirrat liikuttavat pohjasedimenttiä laajemmalla alueella ja pohjan pinnalla oleva hienojakoinen aines huuhtoutuu pois. Vaikutus Koverharin sataman pohjoispuoliseen hiekkasärkkään on arvioinnissa todettu kuitenkin

vähäiseksi. Alustyytit ja näiden aiheuttamat virtausten voimakkuudet eivät ole tiedossa. Vaikutusten arvioidaan kuitenkin rajoittuvan sataman pohjoisosaan ja sen välittömään läheisyyteen muutamien kymmenien metrien matkalle.

ELY-keskus katsoo, että vaikutuksia luontotyypeihin on arvioitu riittävästi vaikutusten merkittävyyden arviointia varten. Vaihtoehto 1 heikentää merkittävästi luontotyyppiä vedenalaiset hiekkasärkät. Vaihtoehtojen 2-4 vaikutukset luontotyypeihin eivät ole merkittävästi heikentäviä, mikäli kiintoaineksen leviäminen pystytään tehokkaasti estämään.

Vaikutukset luontodirektiivin liitteen II lajiin harmaahylkeeseen

Harmaahylkeet liikkuvat eniten uloimmassa saaristovyöhykkeessä. Niitä esiintyy kesällä Hästö-Busön ja Segelskärin välisellä merialueella sekä pienillä kivillä ja luodoilla.

Merkittävin vaikutus hylkeille on vaihtoehtoihin 2-4 sisältyvillä väylän varren räjäytystöillä, jotka arvioinnin mukaan voivat aiheuttaa kuulovaurioita tai jopa kuoleman lähellä räjäytyspaikkaa oleville yksilöille. Haitallista vaikutusta voidaan lieventää karkottamalla hylkeet työalueelta ja sen läheisyydestä sekä käyttämällä kuplaverhoa vedenalaisen melun vähentämiseksi. Myös käytön aikaisella laivaliikenteellä voi olla vaikutusta hylkeisiin ja niiden esiintymiseen alueella.

ELY -keskus katsoo, että arvioinnin johtopäätökset ovat hylkeen osalta oikeita.

Lintudirektiivin liitteen I lajit

Arvioinnin mukaan kaikilla hankevaihtoehdoilla voi olla vaikutuksia saaristoalueella esiintyviin lintudirektiivin liitteen I lajeihin. Maalinnustoon hankkeella ei ole vaikutuksia tai vaikutus on merkityksetön. Ruoppaus ja kunnostustyöt sekä laitureiden paalutus voivat häiritä lähisaarilla pesiviä saaristolintuja ja alueella levähtäviä lintuja. Haitan arvioidaan kuitenkin olevan sekä käytön että rakentamisen aikana vähäinen, jos äkillistä melua aiheuttavia töitä ei tehdä pesimäaikana.

Väylän syventämisen edellyttämien räjäytysten vaikutukset sukeltaviin lintuihin arvioidaan merkittäviksi (haahka, pilkkasiipi, ruokki, riskilä). Vaikutuksia voidaan vähentää lieventämistoimilla, mm. karkottamalla linnut.

Kasvava laivaliikenne voi aiheuttaa lisääntyvää häiriötä saaristossa pesiville lajeille väylän läheisyydessä. Tvärminnen suojelunalueen kohdalla on saariston rikkain linnusto. Laivojen kulku jo olemassa olevaa väylää pitkin ei arvioinnin mukaan todennäköisesti merkittävästi lisää linnustoon kohdistuvaa haittaa.

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että lieventämistoimia käyttämällä linnustoon kohdistuva haitta ei ole merkittävä. Linnustoa häiritseviä töitä ei saa tehdä pesimäaikaan ja pesimäajan ulkopuolella tehtävien väylän kunnostukseen liittyvien räjäytysten yhteydessä karkotetaan linnut työalueelta ja sen läheisyydestä.

Yhteisvaikutukset

Merialueella tiedossa olevia, kokoluokaltaan merkittäviä hankkeita ovat Hangon Länsisataman eteläpuolisten penkereiden rakentaminen, Nord Stream 2 Ag:n laajennushanke ja Eastern Light Finland Oy:n tietoliikennekaapelihanke. Suurella todennäköisyydellä hankkeiden rakennusvaiheen aikataulu eroaa, eikä samanaikaisia rakennustöitä ole. Etäisyys on lisäksi niin suuri, ettei yhteisvaikutuksia muodostu.

Pienemmät vireillä olevat vesirakennushankkeet vaikuttavat eri saaristovyöhykkeeseen, joten merkittäviä yhteisvaikutuksia ei arvioinnin mukaan synny.

Vaikutusten lieventäminen: tehdyn arvioinnin ehdotukset

Satama-altaan ja sataman lähialueiden ruoppaus tehdään kiintoaineen leviämistä estävän rakenteen sisäpuolella. Kiintoaineen leviämistä tulee seurata esim. jatkuvatoimisilla mittareilla. Kohonneita haitta-ainepitoisuuksia sisältävät massat ruopataan ympäristökauhalla. Kaikki massat sijoitetaan maa-alueille.

Vedenalaisen melun vaikutuksia tulee lieventää mm. käyttämällä kuplaverhoa tai vastaavaa rakennetta sataman paalutusmelun ja väylän louhinnan melua lieventämään.

Merinisäkkäitä, kaloja ja lintuja voidaan räjäytysalueilta karkottaa kauemmas. Linnustovaikutuksia voidaan vähentää tekemällä voimakasta äkillistä melua aiheuttavat paalutus- ja räjäytystyöt lintujen pesimäajan (1.4.-30.7.) ulkopuolella.

Meriväylän käytön aikaisia vaikutuksia voidaan tarvittaessa lieventää asettamalla nykyisiä aluksia suuremmille aluksille nopeusrajoitus.

Johtopäätökset

Sataman laajentaminen

Tehdyn vaikutusarvioinnin ja sen taustalla olevien selvitysten perusteella Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että Koverharin sataman laajentamisen vaihtoehto 1 merkittävästi heikentää Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue – nimisen Natura-alueen luontotyyppiä vedenalaiset hiekkasärkät.

Koverharin sataman laajentamisen vaihtoehtojen 2-4 vaikutukset luontotyyppeihin eivät ole merkittävästi heikentäviä, mikäli kiintoaineksen leviämistä pystytään tehokkaasti estämään ja samentumista aiheuttavat työt keskitetään syksyyn ja talveen. Vaihtoehtoilla 2-4 ei sataman alueella ole merkittäviä heikentäviä vaikutuksia linnustoon, kunhan linnustoa häiritsevät työt tehdään pesimäajan ulkopuolella.

Väylän syventäminen

Vaihtoehtoihin 2-4 sisältyvällä väylän syventämisellä, joka edellyttää ruoppauksia ja louhintoja mm. Hästö Busö/Tvärminneön läheisyydessä, voi olla merkittäviä heikentäviä vaikutuksia luontodirektiivin liitteen II lajiin, harmaahylkeeseen sekä lintudirektiivin liitteen I lajeihin. Kun haitallisia vaikutuksia lievennetään karkottamalla lajit työalueelta ja sen läheisyydestä sekä käytetään kuplaverhoa vedenalaisen melun vähentämiseksi, eivät vaikutukset ole merkittäviä. Työt tulee lisäksi tehdä linnuston pesimäajan ulkopuolella. Samentumista aiheuttavat toimet on syytä keskittää syksyyn ja talveen.

Koverharin sataman vesitaloushankkeiden lupamenettelyn yhteydessä on aiemmin arvioitu hankkeiden vaikutuksia Natura-alueen luontoarvoihin. Luonnonsuojelulain mukaisessa arviointimenettelyssä todettiin, että arvioiduista hankkeista laajempi, joka sisälsi sataman ja satamaan johtavan väylän syventämisen ja uuden laiturin rakentamisen, aiheuttaisi merkittäviä heikentäviä vaikutuksia, ellei lieventämistoimia, erityisesti alusten nopeuden rajoittamista, toteutettaisi. ELY-keskus totesi arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että haitallisten vaikutusten lieventämistoimien toteuttamismahdollisuudet ja aikataulu tulee arvioida huolellisesti. Natura-arvioinnissa on esitetty lieventämistoimia, joita tulee edelleen tarkentaa, kun toteutettava hankevaihtoehto on valittu.

Ympäristölupaprosessissa tulee tarkentaa riutat -luontotyypin sijaintia väyläalueella maastotöin ja tarkentaa arviointia ja tarvittaessa suunnitelmaa näiden tietojen perusteella. Lupavaiheessa tulee myös suunnitella ja kuvata yksityiskohtaisemmin melun leviämisen estäminen ja lajien karkottaminen työalueelta. Kokonaisvaikutuksia (ranta-

eroosio, pohjaeroosio, sameneminen, laivoista syntyvät aallot ja meluhaitta) väylän ulkopuolella tulee tarkastella tarkemmin ympäristölupahakemuksen yhteydessä, ja valita vähiten haitalliset ratkaisut.

Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että edellä kuvatulla tavalla toimien Koverharin sataman laajennuksen vaihtoehdot 2-4 eivät merkittävästi heikennä Natura-alueiden Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005) ja Hangon itäinen selkä (FI0100107) suojelun perusteella olevia luonnonarvoja.

Johtava asiantuntija

Ipo Huolman

Ylitarkastaja

Kirsi Hellas

Tiedoksi

Ympäristöministeriö, Luontoympäristöosasto
Hangon satama
Hangon kaupunki

